

УДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

У статті розглянуто методи удосконалення комунікативної компетенції студентів під час вивчення навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Велику увагу приділено тренінговим технологіям, що є досить ефективними у процесі формування відповідних умінь та навичок.

Ключові слова: комунікативна компетенція, професійний розвиток особистості, тренінгові технології.

Важливою складовою як соціальної, так і професійної компетенції є комунікативна компетенція. У психології під комунікативною компетенцією розуміють «здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування» [1, 124]. У мовознавстві не існує єдиної точки зору щодо означуваного поняття. Спочатку в науковий обіг було введено поняття «мовна компетенція» (Ноам Хомський), під яким тривалий час розуміли не тільки знання мови, а й уміння володіти засобами мови у конкретних ситуаціях спілкування. Пізніше мовну компетенцію стали розглядати як складову комунікативної. Ф.С. Бацевич значно конкретизує поняття «комунікативна компетенція» і розглядає його як «сукупність знань про спілкування в різноманітних умовах і з різними комунікантами, а також знань вербальних і невербальних засад інтеракції, умінь їх ефективного застосування у конкретному спілкуванні в ролі адресанта і адресата» [2, 124].

Метою нашої наукової розвідки є визначення змісту та методів формування комунікативної компетенції під час вивчення навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Формування комунікативної компетенції особистості розпочинається ще у школі, де під керівництвом вчителів учні отримують основні знання, розвивають уміння і навички, необхідні для їхнього загального розвитку, адаптації до життя у суспільстві. Продовжуємо цю роботу у вищому навчальному закладі під час вивчення навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», однак спрямовуємо її більше не на соціальний, а на професійний розвиток особистості, зокрема на такі складові комунікативної компетенції, як: *мовну компетенцію* (знання учасниками комунікації мови (мовного коду) та основних норм, за якими формуються правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація); *дискурсивну компетенцію* (здатність поєднувати повідомлення у зв'язні дискурси); *соціолінгвістичну компетенцію* (здатність розуміти і продукувати мовлення у конкретному соціолінгвістичному контексті спілкування); *ілокутивну компетенцію* (здатність реалізовувати комунікативні наміри, використовуючи структуру повідомлення (повідь, виступ, промова, бесіда тощо) чи мовленнєвого акту (монолог, діалог, полілог); *стратегічну компетенцію* (уміння брати ефективну участь у спілкуванні, добираючи правильну стратегію і тактику спілкування); *професійно-комунікативну компетенцію* (володіння термінами, професіоналізмами, номенклатурними назвами визначеного фаху, розвиток умінь шляхом інтеракції досягати професійної мети, виконувати професійні завдання, взаємодіяти з іншими членами професійного колективу тощо); *соціокультурну компетенцію* (уміння використовувати соціокультурний контекст: звичаї, норми, ритуали, соціальні стереотипи тощо).

Для формування визначених вище комунікативних умінь і навичок використовуємо такі методи як виконання вправ, різного виду завдань, в тому числі й проблемних, різного виду диктанти, роботу зі словниками, підготовку і проголошення публічного виступу, підготовку і демонстрування презентації, складання різних типів документів тощо. Як показала практика, найбільш ефективним методом удосконалення комунікативних умінь і навичок студентів на заняттях з Української мови (за професійним спрямуванням) є комунікативний тренінг. Тренінгові технології є альтернативою традиційної моделі освіти, організованої за принципом «переказування підготовленого матеріалу, – перевірка його засвоєння студентами» [3, 22]. Їх зміст полягає в тому, щоб у процесі взаємодії викладачів і студентів перш за все актуалізувати творчий потенціал учасників, а не дати їм певну кількість знань.

Термін «**тренінг**» (з англ. *train, training*) має низку значень: навчання, виховання, тренування, дресирування. Існує багато визначень цього поняття. Наприклад, Ю. Ємельянов розглядає тренінг як групу методів, спрямованих на розвиток здібностей до навчання та оволодіння будь-яким складним видом діяльності [4, 10]. Тренінг досить часто використовують, якщо бажа-

ний результат – це не лише здобуття нової інформації, але й використання отриманих знань на практиці. Тренінг визначається і як засіб перепрограмування моделі управління поведінкою та діяльністю, що вже існує в людини. На нашу думку, найбільш прийнятним в аспекті вивчення української мови (за професійним спрямуванням) є визначення тренінгу як «форми інтерактивного навчання, метою якого є розвиток компетентності міжособистісної та професійної поведінки у спілкуванні» [5, 38].

Сьогодні існує декілька видів тренінгу: *тренінг партнерського спілкування*, *тренінг сенситивності (емоційної чутливості)* і *тренінг креативності*, що пов'язані з психогімнастичними вправами, які націлені на формування та розвиток умінь, навичок і наставов ефективного спілкування.

Мета тренінгтехнологій: формування у студентів знань, умінь та навичок організації різних видів діяльності; виховання особистісного ставлення до складових професійної майстерності спеціаліста. **Завдання тренінгу** полягає у формуванні: умінь організації позитивної міжособистісної взаємодії у спільноті; нових знань стосовно майбутньої професії; умінь і навичок виконання різних видів діяльності у стандартних та нестереотипних ситуаціях; умінь критичного і творчого мислення у процесі вирішення професійних завдань; умінь аналізу й вибору кваліфікованих дій у професійних ситуаціях; особистісних суджень, оцінок стосовно майбутньої професії; навичок роботи у команді. Під час навчальних занять використовуємо такі тренінгові методи:

Кейс – проблемна ситуація, що вимагає відповіді й знаходження рішення. Вирішення кейса може відбуватися як індивідуально, так і у складі групи. Основне завдання його – навчитися аналізувати інформацію, виявляти основні проблеми й шляхи розв'язання, формувати програму дій.

Ділова гра – імітація різних аспектів професійної діяльності, соціальної взаємодії. Під час ділової гри учасники виконують певні ролі з метою вирішення або опрацювання певної ситуації.

Групові дискусії – спільне обговорення і аналіз проблемної ситуації, питання або завдання. Групові дискусії може бути структурованою (тобто керованою тренером за допомогою поставлених питань) або неструктурованою (її перебіг залежить від учасників групового обговорення).

Мозковий штурм – один із найбільш ефективних методів стимулювання творчої активності. Дозволяє знайти вирішення складних проблем шляхом використання спеціальних правил – спочатку учасникам пропонується висловлювати якомога більше варіантів та ідей, у тому числі найфантастичніших. Потім із загального числа висловлених ідей відбирають найбільш удачі, які можуть бути використані на практиці.

Фасилітація – метод, що дозволяє стимулювати обмін інформацією усередині групи. Фасилітація дозволяє прискорити процеси усвідомлення, стимулювати групову динаміку. Коли виникають труднощі тренер (викладач) в ході фасилітації допомагає процесу групового обговорення, спрямовує цей процес у потрібне русло.

Відеоаналіз – інструмент, що є демонстрацією відеороликів, підготовлених тренером, або відеозаписів, в яких учасники тренінгу демонструють різні типи поведінки. Відеоаналіз дозволяє наочно розглянути переваги та недоліки різних типів поведінки [4, 22].

Такі методи активізують роботу студентів, дозволяють залучати до роботи усіх присутніх, однак потребують значної підготовки як викладача, так і студентів, а також відповідного технічного забезпечення.

А отже, основною метою навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є формування комунікативної компетенції студентів. Складовою професійної компетенції є відповідні уміння і навички. Для їх формування і удосконалення використовуємо різні методи як традиційні, так і нетрадиційні, до яких можна віднести комунікативний тренінг. Перспективами подальшої методичної діяльності вбачаємо проблеми формування комунікативних умінь і навичок шляхом розробки і впровадження в навчальний процес нових технологій навчання.

Список використаних джерел

1. Введение в практическую социальную психологию / Под ред. Ю.М Жукова, Л.А Петровской, О.В Соловьевой. – 3-е, исправленное изд. М.: Смысл, 1999. – 377 с.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології / Ф.С. Бацевич. – Львів: Видавничий центр ЛНУ, 2000. – 237 с.
3. Биркенбиль Ф. Коммуникационный тренинг. Наука общения для всех / Ф.Биркенбиль. – М.: Гранд, 2003.
4. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю.Н. Емельянов. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. – 168 с.
5. Симоненко Т. Лінгводидактичні засади формування професійної комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів / Тетяна Симоненко // Українська мова і література в школі. -2006. -№6. – С. 39–41.

6. Дзюбак Н.М. Українська мова (за професійним спрямуванням): навчально-методичний посібник / Н.М.Дзюбак, І.С.Беркешук. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2014.- 204 с.

In the article the content of communicative competence as a part of professional development is studied in the article. It is cleared up the in linguistics the communicative competence is understood as the totality of lingual and extra-lingual and speech knowledge and also as the totality of communicative interaction rules between addressee and addresser while speech act.

Forming of person's communicative competence begins while studying in school, where pupils receive basic knowledge; develop skills, necessary for their general development, adaptation for life in society. This activity is continued in higher educational establishment, while studying «Ukrainian language (in professional communication)», but it is directed not on social but on professional development of the person, in particular on such parts of communicative competence as linguistic, discursive, sociolinguistic, ilocutive, strategic, professional and communicative and sociocultural competence.

For forming of communicative skills, mentioned above, such methods as doing exercise, different kinds of tasks, including problem ones, different kinds of dictations, dictionary works, preparing and performing of public report, preparing and demonstrating of presentation, creating of different kinds of documents etc. are used. As it was proved on practice, the most effective method of communicative skills development on lessons of Ukrainian language (in professional communication) is a communicative training, in particular such kinds of it as: case, business game, discussion, brain storm, facilitation, and video analysis. Such methods make student's work more active, help to involve all present to work, but they need either teacher's or students' substantial preparation, and also a specific technical support.

Key words: *communicative competence, professional development of a person, training technologies.*

Отримано: 28.10.2014 р.

УДК 811.111'342.6

Diyakonovych I.M.

MANIFESTATION OF WORD STRESS IN ENGLISH

У статті наголошується на важливості зважати на словесний наголос в англійській мові. Запорукою рівноправного англійського дискурсу є застосування правильних наголосів. У деяких мовах світу наголос є або несуттєвим чинником, або ж не є важелем взагалі, попри його вагому комунікаційну функцію в англійській мові. Існують певні закономірності наголошування в простих словах та словосполученнях.

Ключові слова: *словесний наголос, склад, основний наголос, побічний наголос, суфікс, словосполучення.*

People vary not only with the basic races they refer to, continents they live on, clothes they wear, mentality they possess, but with the way they accent words while speaking. Stress manifests itself differently depending on which language is being spoken. French or Japanese speakers accent each syllable equally. Ukrainian speakers can have options for accenting some words, e.g. *ne'rvіsний — перві'сний, алфаві'т — алфа'віт, по'мллка — поми'лка, весняни'й — весня'ний*. Besides, stress varies when one conjugates words in Ukrainian, e. g., *ла'стівка — ластівки', вікно' — ві'кна, мі'сто — міста'*. In English word stress is not an optional extra. It is a part of the language. Many a linguists consider it to be a grammar device of the language. «From the point of view of the comprehension of spoken English, the ability to identify stressed syllables and make intelligent guesses about the content of the message from this information is absolutely essential.» [2, 91]

There are a lot of researches devoted to the study of stress (e.g. Hyman 1977, Liberman & Prince 1977, Hayes 1980, 1995, Prince 1983, Halle & Vergnaud 1987, Goedemans and van der Hulst 1996, Elenbaas & Kager 1999, Gordon 2002, Hyde 2002, Heinz 2009). The studies may differ with the approach of examination of stress but the outcome reveals that speakers of English use word stress to communicate rapidly and accurately and even if you do not hear a word clearly, you can still understand the word because of the position of stress, e.g., 'aqua—a'quatic, 'family—fa'miliar. Pronouncing words with wrong word stress commonly causes misunderstanding in English. The aim of our research is to make a relatively brief arrangement of stress manifestation in English.